

Kes need jäljed siia jättis, kes neid jälgi mööda käis?

Jäljed Paikuse linnaosas

1. Kiviaja asulakoht Sindi-Lodjal

Selline võis välja näha kiviaja inimese elupaik. Foto erakogust

Sindi Lodja (Reiu) asulakoht tähendab kolme erinevat lähestikku asuvat kiviaja asulakohta Pärnu jõe vasakaldal Reiu jõe suudme lähedal.

Pärast veetaseme alanemist taasasutati praeguse Pärnu jõe alamjooksu ala. Antsülusjärve taandumise lõppjärgus

moodustus Paikuse kohale laguun, mida merest eraldas Reiu jõe suudme lähedal

Sindi-Lodjal kulgenud maasäär. Kahe tollase elupaiga jäänused on säilinud Paikuse lähedal Sindi-Lodja I-II asulakohas. Üks muistis, mille puhul võib tegemist olla isegi kahe eraldatud kultuurkihiga, paikneb Reiu jõe suudmes, teine jääb sellest 400 meetri kaugusele mööda Pärnu jõe ülesvoolu. Vanus 7100-6600 eKr. Eriti haruldased on paljud luust ja sarvest tööriistad. Sealt on leitud töö-, jahi- ja kalariistu: ahingu-, harpuuni-, noole-, oda-, ja tuuraotsi, kirveteri, talbu, silmaga kirveid ja haamreid, kirvepäid, muhve, õngekonkse, naaskleid, teravikke ja muid esemeid, sealhulgas üks inimkujuke. Eesti vanimad kindla dateeringuga hüljeluud ongi leitud Sindi-Lodjalt. Peale hüljeste jahiti ka metssigu, põtru, ürgveiseid, hirvi, kopraid, jäneseid, saarmaid ning erinevaid kiskjaid. Lindudest kütiti sinikaelparte, laululuiki, sõtkaid, rabahanesid, tetri ja metsiseid. Varasema asustuse puhul võib oletada, et parimal jahi-, kalapüügi- ning korjeajal vahetas terve kogukond elupaika. Sindi-Lodja asukad võisid aga elada ühes kohas aasta ringi. Selline mitmekesine looduskeskkond, kus piiratud alal leidus mitmete loomaliikide elupaiku, võimaldas kalastada nii merel kui ka jõel ning jahtida nii hülgeid kui ka

metsloomi kogu aasta vältel. Põhiliselt on Sindi-Lodja asulakohtade kaevamistel kogutud tulekivi töötlemisjääke, tulekivist tööriistu-peamiselt kõõvitsaid- ning kristalsetest kivimitest kirveid ja talbu. Enamasti on kasutatud kohalikke looduslikke kivimeid, kuid erinevalt teistest Eesti mesoliitikumi II poole asulakohtadest, on Sindi-Lodjalt leitud suhteliselt palju ka lõuna poolt pärinevat kriidiladestu tulekivi. See võib olla tingitud näiteks Pärnu jõe alamjooksul ja Lõuna-Leedus elavate inimrühmade omavahelisest tihedast suhtlemisest, kuid välistada ei saa sedagi, et jõgi on varasematest asulakohtadest tulekivi välja uhtunud ja see on uuesti kasutusele võetud.

Sindi-Lodja III on alatüübilt kammkeraamika aegne asulakoht. Sindi-Lodja III asulakohast on leitud kammivajutiste ja lohkodega kaunistatud ümarapõhjaliste savinõude kilde, kivitöötlemisjääke, tulekivist löike- ja kaaperiistu, kivialbu, nooleotsi. Reiu jõesuust on saadud merevaigust ripats. Sindi-Lodja III asulakohast leitud loomaluude järgi otsustades kütiti siin hülgeid, põtru, valgejäneseid ja rebaseid, kalauudest on tuvastatud tursa omi. Olulist toidulisa pakkus ka korilus.

2. Paide mnt 14 – Sõmera talu

Praeguse Paide maantee 14 asukohas paiknes varasemalt Sõmera talu. See talu kuulus perekond Soppile.

Mihkel Sopp sündis 31. augustil 1871. aastal Pärnumaal Jäära vallas Ado ja Ann Sopi perekonnas. 20. saj alguses abiellus Mihkel Kodara külast pärit tütarlapse Juuli Valteriga. Sellest kooselust sündis 1902. a poeg Jaan, 1905. a poeg Adolf ja 1910. a oli oodata kolmanda lapse

*Riigimetsa Majandamise Keskuse Edela regiooni keskus.
Foto erakogust*

Juuli sündi. Pere suurenedes otsustati rentida, hilisema ostuvõimalusega Sindi mõisa parunilt talukoht, mida hiljem teatakse Sõmera A-24 nimega. 1923 aastaks oli Mihkel Sopp Sõmera talu juba päriseks ostnud. 1933. aastal vormistati talu kinkelepingu alusel Juuli Sopi (tema tütre) nimele. Sõmera talu noorperenaine Juuli Pulst oli tubli, töokas ja asjalik inimene. Sellest hoolimata, et talul oli vähe põllumaad (3 ha), peeti 3 mustavalgekirjut lüpsilehma ning põhiline talu sissetulek saadi piima- ja võimüügist. Piima viidi suvel varahommikul hobusega kindlale poodnikule. Põllutöid tegid Juuli isa ja vanaisa, lisaks töötas ta isa suvel veel parvetustööl, teenides sellega talu sisetulekule lisa. Pärast Juuli surma sai talu omanikuks tema mees Aleksander Pulst. Pärast tema surma sai uueks omanikuks tema uus naine Helene-Pulst-Tammiste, kes 1961. aastal müüs talu ära. Nii lõppes Sõmera talu lugu.

1983 aastal ehitati kunagisele Sõmera talu põldudele, mis kuulusid tol ajal Pärnumaa metsamajandile, Reiu Metskonna kontorihoone. Praegu kannab Paide mnt 14 asuv hoone nimetust Riigimetsa Majandamise Keskuse Edela regiooni keskus. RMK Edela regiooni põhiülesandeks on riigimetsa uuendamise, kasvatamise, kasutamise, metsakaitse korraldamise, kasvava metsa raieõiguse ja metsamaterjali müügiga seonduvate ülesannete täitmise korraldamine regiooni koosseisus olevate metstkondade kaudu. RMK Edela regioon koordineerib metstkondade poolt metsamajanduslike tööde teostamist, korraldab kasvava metsa raieõiguse, teiste metsakasutusõiguste, metsamaterjali ja teiste puidusaaduste müüki, kontrollib metstkondadele pandud ülesannete täitmist, sealhulgas eelarvete täitmist ja eelarvevahendite sihipärasest kasutamist. RMK Edela regiooni koosseisu kuulub viisteist metstkonda Pärnu, Viljandi, Järva ja Valga maakonnast: Aimla, Audru, Jäärja, Kabala, Kilingi, Kõpu, Laiksaare, Lodja, Surju, Paanikse, Taagpere, Taali, Varbla, Vändra ja Õisu metstkonnad.

3. Kooli tee 12 – Sindi mõis

Sindi mõisa nimetus Zintenhof tuleneb 1565. aastal Pärnu linnafoogti Claus von Zindti nimest, kellele läänistati mõned talud Pärnu jõe ääres ja 1601. a nimetati mõis Zintenhofiks. Sajandite vältel käis

mõis käest kätte, olles nii Moskva vürsti, Rootsi kui ka Vene riigi võimu all.

Sindi mõisa häärber. Foto erakogust

Mõisa lähedal töötas oma aja kohta üsna võimas vesiveski ja piki jõge kulgesid katkematud põllumaade ribad. Tingimused loomakasvatuseks olid siin head, vesised luhad olid heaks heinamaaks ja söödapuudust polnud karta.

18. sajandil moodustasid mõisa lagunenenud katusega elumaja, kaks rehte, kaks aita, katuseeta pruulikoda ning kelder. Kaks lehmalauta ja hobusetalli olid 1723. aastal saanud palgivahetuse ja muudetud kasutuskõlblikuks, kuid tulekahjus laut hävis ja 1723.a. Sindi mõis oli maakonna üks väiksemaid nii rahvaarvult kui põlluharimiseks kõlbliku maa poolest. Siin oli aga palju tarbe- ja põletusmetsa. 1741. aastal anti Sindi mõis Pärnu komandandile elatise tagamiseks. 1833. aastal renditi mõis kopsaka hüvitise eest Wöhrmannile ning nii sai alguse mõisa tõusuaeg. 1859. aastaks oli siin 31 hoonet ja 1860. aastal müüdi mõis Wöhrmannile. Rajati Pustuski karjamõis, siin hakati valmistama õlut. 1893. aastal ostis mõisa Holstein ja rentis selle 1913. aastal Johann Türkile.

1919. aastal mõis riigistati ja mõisamaad jagati Vabadussõjast osavõtnutele. 1919.-1925 tegutses mõisas lastekodu „Liivia“.

1925. aastal rajati mõisa Pärnu Maakonna Nõdrameelsete ja Kõrvalabivajajate Varupaik. Sellise asutuse loomist tingisid mitmed asjaolud- ränk Esimene maailmasõda ja sellele järgnenud kaos. Kergemad haiged said endise mõisa maadel tegeleda põllupidamise ja aiandusega. Mõisahoonetest olid selleks ajaks järgi järgmised ehitised: meiereihoone,

kartulikelder, hobusetall, vankrihoone, 2 jääkeldrit, 3 tööliste elumaja, 3 lauta, sepikoda, 3 aita, kutsari elumaja ja tall, mõisa eluhoone, töövankrite kuur, sealaut, karjalaut jne. Kolmest tööliste elumajast võeti kasutusele kaks- loodi „meestemaja“ ja „naistemaja“.

1963. aastal viidi varjupaik Koluveresse ning 1965- 1990 aastatel asus Sindi mõisas Sindi Erikutsekool nr. 35. Kool oli mõeldud 14-18 aastastele raskestikasvatavatele poistele. Seal sai lisaks üldharidusele õppida metallitöölise eriala, hiljem lisandusid maalri ja puidutöö erialad

1990. aastal rajati siia Politseikool, kus valmistati ette kordnikke ja nooremkonstaableid. Praegu kannab kool nime Politsei- ja piirivalvekolledži Paikuse õppeüksus ja siin on võimalik õppida politseiametniku ja politseiteenistuse erialadel.

4. Tiigi 2 – Paikuse päevakeskus

Samas kohas, kus praegu on Päevakeskus, oli varasemalt Pärnu Maakonna Nõdrameelsete ja Kõrvalabivajajate Varjupaiga elanike matmispaik ja kabel. Surnuaed suleti 1963. aastal. 1976. ehitati sellesse paika Pärnu EPT ühiselamu.

19. novembril 1996. aastal Pärnu EPT ühiselamu renoveerit ja selle ruumidesse loodi Paikuse Päevakeskus. Päevakeskuse toleaeagne perenaine oli Maie Lääne.

2002.aastast juhtis päevakeskuse tööd esimene vallavanem ja kauaaegne valla sotsiaalala juhataja Aime Käärats. Tema pensionile jäämise järel 2006. aastal sai päevakeskuse juhatajaks Kerli Sibrits.

Hooldustöötajana on alates 1995. aastast ametis Erika Popp ning osalise tööajaga kuuluvad Päevakeskuse personali koosseisu ka koristaja ja majandustöötaja.

Endistest ühiselamutubadest on ehitatud kümme sotsiaalkorterit ja üks turvatuba, mis kõik on varustatud kööginurga ja

Paikuse päevakeskus. Foto internetist

sanitaarsõlmega. Üks korter on spetsiaalselt kohandatud liikumispuudega inimesele. Aastate jooksul on siit leidnud peavarju nii lastega pered, ajutistesse raskustesse sattunud kui ka koduta jäänud inimesed. Hetkel moodustavad sotsiaalkorterite elanikkonna eakad ja erivajadustega inimesed.

Paikuse Päevakeskus on loodud eesmärgiga pakkuda valla elanikele sotsiaalelupindu ja -teenuseid.

5. Paide mnt 19 – Paikuse põhikool

Aadressil Paide maantee 19, kus praegu on Paikuse Põhikool, asus kunagi Pärnu EPT (Eesti Põllumajandus Tehnika) keskkontor. Paikusel juba varem asunud Pärnu Eksperimentaal-

maaparanduskolonn liideti 1973.

Paikuse põhikool. Foto internetist

aastal Pärnu EPTga ja keskkontor, mis asus enne Pärnu-Jaagupis, toodi 1976 aastal kui valmis kontorihoone Paikusel, siia üle. See oli Pärnumaa üks suuremaid ettevõtteid. Peale keskkontori asus Paikusel veel automajand, bussipark ja turbaveokolonn. Maaparandustööde mahult oli Pärnu EPT kindlalt omas süsteemis vabariigi suurim. Arvatavasti kõige suurema tõuke paikkonna arengule andiski selle Pärnumaa ühe suurima ettevõtte, umbes 1000 inimesega töökollektiivi keskuse toomine Paikusele. Nüüd on kunagise EPT hoones Paikuse Põhikool. Paikusele oma kooli rajamise mõtte tuli Sindi Keskkoolis Paikuse lasteaiaruumides õppivate esimese klassi laste vanematelt, kelle soov oli oma lapsi võimalikult kodu lähedale kooli saata. Alguses otsustati rajada kool tulevase Politseikooli territooriumil paiknevasse poollagunenud ühiselamusse. Kool alustas seal 76 õpilase ja 8 õpetajaga, kellest Sirje Tuulemäe, Ulvi Mihkeles, Maire Krinal töötavad ikka veel Paikuse Põhikoolis.

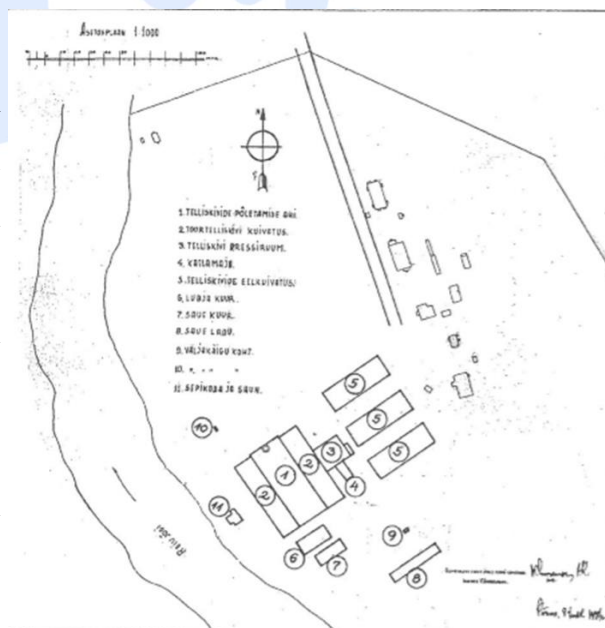
Õpilaste arv kasvas aasta –aastalt ning 1995 tekkis valla vajadus põhikooli järele. Seoses õpilaste arvu pideva kasvuga jäi aga vana koolimaja väikseks ja volikogus otsustati endine EPT peahoone ehitada ümber koolihooneks. 1997. aasta 1. septembril alustaski Paikuse Põhikool seal tööd. 1999. aastal sai kooli uueks direktoriks Aare Külaots.

29 aastaga on koolile palju juurde ehitatud (staadion, spordikeskus, raamatukogu, aula, huvikool jne). 2019. Aastast on Paikuse Põhikooli kooli direktor Anne Kalmus. Väikesest 76 õpilasega algkoolist on saanud suur Pärnu linna põhikool kus õppib 592 õpilast ja õpetab 46 õpetajat.

6. Reiu aurutellisevabrik Zintenhof

1898. aastal rajati Pärnumaale Reidu (Stael v. Holsteini) kahe tellisepõletusringahjuga aurutellisevabrik Zintenhof. Tellisetehas kuulus mõisnik Wöhrmannile. Aastas toodeti siin 5 miljonit tellist ja vormiti mitut liiki valtskatusekive, samuti tehti ka põllukuivendustorusid.

Kevadine tööhooaja avamine Reiu Aurutellisevabrikus oli kõigile tööliste kauaoodatud sündmus. Tööd korraldasid vabrikus kaks kubjast: üks jälgis saviaugas savi kaevandamist ning teine hoidis telliste tootmisel silma peal. Töö käis nii, et tellisepressi suudmiku juures lõikasid meestöölised suudmiku juurest väljunud saviprussi telliseploonnideks. Lõiketraadiga tükeldatud plonnid liikusid laua teise otsa, kus naised need kuivatuslaudadele tõstsid. Täislaotud laua viis kandja kuivatusriiulisse kuivama. Sealt edasi liikusid need tellise põletamise ringahjudesse.

Telliste põletamise ringahjud paiknesid Reiu jõekaldal. Nii pressiti

Rentnik Oskar Scheiberti tellisetööstus (Sindi-Lodja tönk). 1898 aastal rajatud Reiu (Zintenhofi) aurutellisevabriku tellisepõletusahju ja tööstushoone plaan 1937. aastal. Pilt erakogust

ja tükeldati päevas umbes 18-20000 telliseplonni.

Põletatud tellis- ja katusekivide väljavedu vabrikust toimus veeteed kaudu. Vabriku alla jõe äärde oli rajatud väikeste laevade vastuvõtuks 10 jala sügavune sildumiskai. Kailt laeti kivid vedurlaevale „Vurvats“. Puksiirkaevaga transporditi kivilaadung Pärnu linna müügiplatsile või lossiti suurematele laevadele.

Töö Zintenhofi aurutellisevabrikus katkes Esimese maailmasõja aegu ja kahe kõrge korstnaga tellisevabrik seisis pikemat aega tühjana, seetõttu muutus üks ringahi kasutuskõlbmatuks.

Vabrikuhooned panditi pikalaenu pangale ja selle üks osanik O. Scheibert otsustas mahajäetud tehases 1930ndatel tööd jätkata. Endise aurutellisevabriku asemel alustas tööd Scheiberti telliselööv, rahvakeeles Sindi tönk, kus telliseplonne vormiti käsitsi. Savisegumasin, töötas petrooleummootori jõul. Valmistoodangut veeti veoautoga.

Tellisetehas töötas kuni 1943. aastani. Vene vägede lähenemisel Pärnule lahkus Scheibert Saksamaale. Sindi tellisetönk hävis sõjakeerises tulekahju tagajärjel. Viimane Zintenhofi vabriku korsten tõmmati maha 1946. aastal. Kunagisest suurest aurutellisetehasest on Reiu jõe kaldale maha jäänud vaid masinate betoonalused ja suur tiik.

7. Sindi-Lodja sild

Sindi-Lodja on saanud endale nime arvatavasti sellest, et kunagi toimus ülevedu Reiu jõe ühelt kaldalt teisele lodjaga. Enne Sindi–Lodja kaarsilda sai üle Reiu jõe sõita üle nahksilla. Nahksild asus praegusest kaarsillast 20 meetrit allavoolu ja seda võeti iga aasta enne kevadist jääminekut maha ja pandi pärast jälle ülesse. 19. sajandil rajatud puitsillad (parvsillad) olid mõeldud koormatud hobuveokite ülesõiduks, aga 20. sajandil arenes kaupade vedu kiiresti ning jõudis mõne aastakümnega olukorrani, kus Pärnu, Sauga ja Reiu jõe ujuvsillad ei suutnud enam kanda raskeid trantsportautosid.

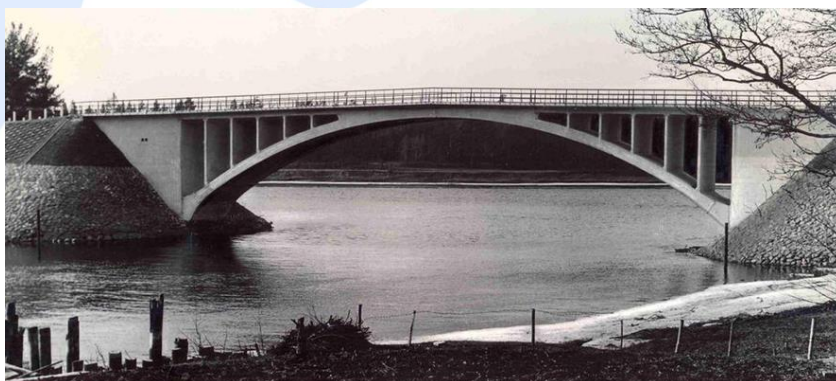

1930ndatel aastatel võeti päevakorda raudbetoon konstruktsiooniga sildade rajamine. Esimest kaasaegset silda hakati Reiu jõe ehitama 1932. aasta augustis. Teadaolevalt on Sindi-Lodja kaarsild siinsetes oludes erandlik sillaehitusobjekt, mille betoneerimistööd toimusid talvel miinuskraadide juures. Silla valutööd lõpetati 1933. aasta sügisel ja vastuvõtukomisjon alustas Eesti suurima raudbetoonist kaarsilla ülevaatamist 30. oktoobril. Novembrikuu algul tehti silla koormuse proovimine, katsetamisel leiti, et sild vastab nõuetele.

Silla projekteeris toonane Pärnu maavalituse insener Nikolai Leyden ja ehitas ettevõtja Mihkel Kask. Sild läks maksma üle 100 000 krooni. Sild oli 65m pikk, 5m lai ja 40m kaare sildega.

„Pärnu Päevalehe,, (nr. 252 teisipäev, 7. November 1933.a.) artikkel „Rahvamurd uue silla avamisel,, kirjutab: „Sindi-Lodja kaarsilla avamine toimus pühapäeval, 5. Novembril kell 15 teedeminister kolonel Sternbecki ja enam kui 2000-pealise rahvahulga juuresolekul. Rahvas hakkas silla juurde varakult kogunema, Raelülalt tulid inimesed jalgsi ja jalgratastega. Linnast sõitsid huvilised kohale busside ja kahe vedurlaevaga. Avamisele määratud ajal vana ajalooline Lodja puusild ning uue silla tamm mustendas pidulikku sündmust uudistama tulnud rahvast. Maavalitsuse esimees J. Markson juhatas piduliku sündmuse sisse päevakohase kõnega. Praost Grünber ja preester Samon viisid läbi silla sisseõnnistustalituse. Vaimulikule talitusele järgnes teedeministri lühike sõnavõtt, kõne lõpus kuulutati sild liiklemiseks avatuks ja lindi läbilõikamisel valgus rahvas uuele sillale. Avamistseremoonia oli lühike ja lihtne.

Teises maailmasõjas sild hävitati. Selle asemel kasutati peale sõda ajutist puitsilda. Vana sild taastati 1954-1955. Uue silla pikkus on 67 meetrit, laius on 7m ja see läks maksma 685 000 rubla.

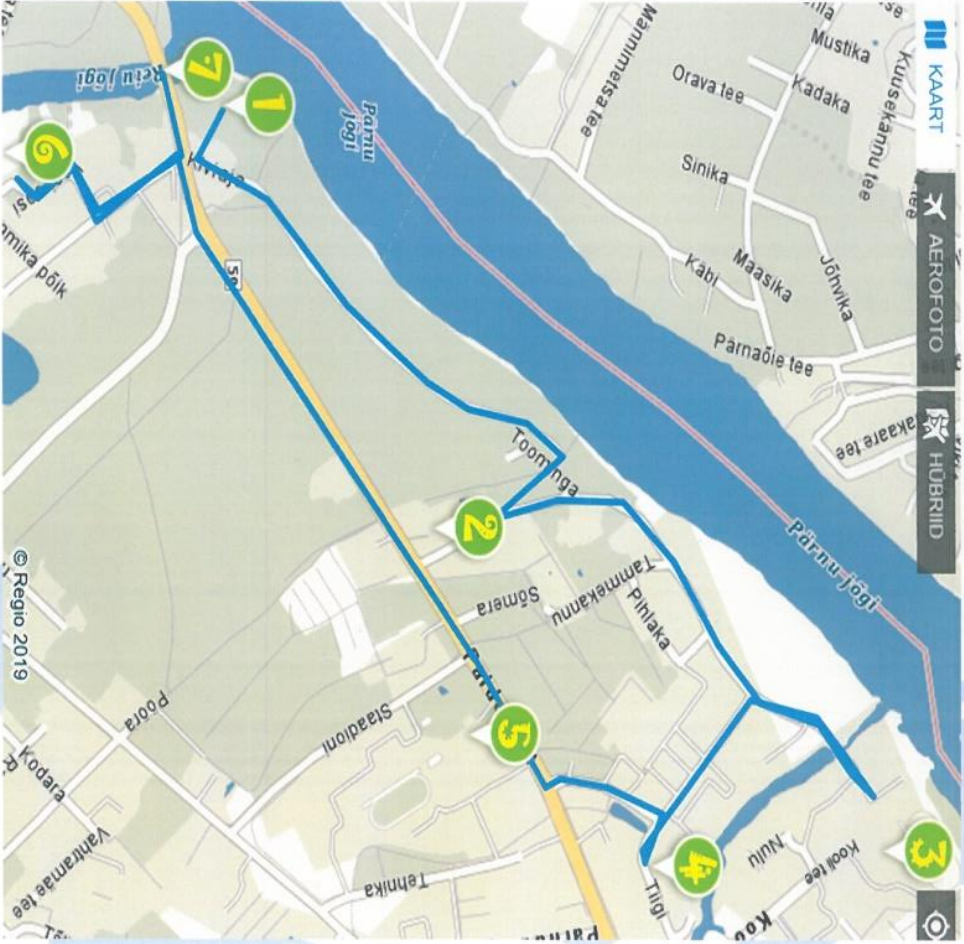

KÜSK Kodanikuühiskonna
Sihtkapital

pärnu

Jäljed Paikusel

2019 Kes need jäljed siia jättis,
kes neid jälgi mööda käis?

1. Kiviaja asulakoht Sindi-Lodjal

2. Paide mnt 14 – endine Sõmera talu

3. Kooli tee 12 – endine Sindi mõis

4. Tiigi 2 – Paikuse päevakeskus

5. Paide mnt 19 – Paikuse põhikool

6. Reiu jõe ääres – Reiu
aurutellisevabrik Zintenhof

7. Sindi-Lodja sild

Kaardipõhjiana on kasutatud Delfi kaarti

Leia Paikuse jäljed www.raekylavanakool.ee/jalied või

